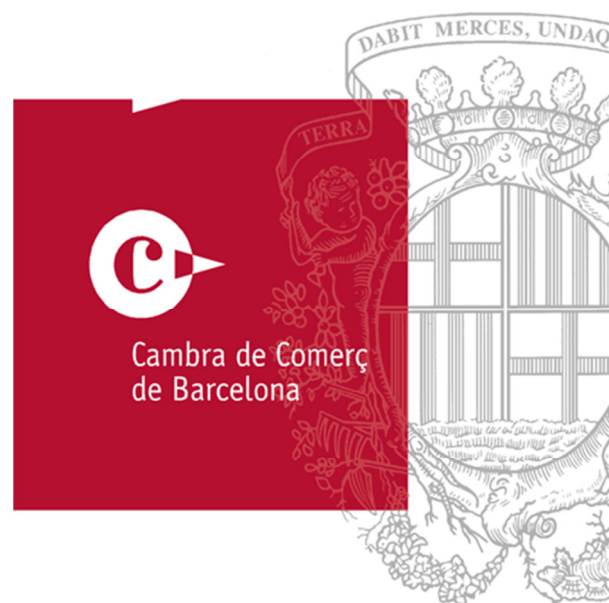

**Contribució del Sector Empresarial Català
al Creixement Econòmic i el Benestar Social.
Evolució (2008-2016) i Escenaris (2017-2020)**

Gener 2017

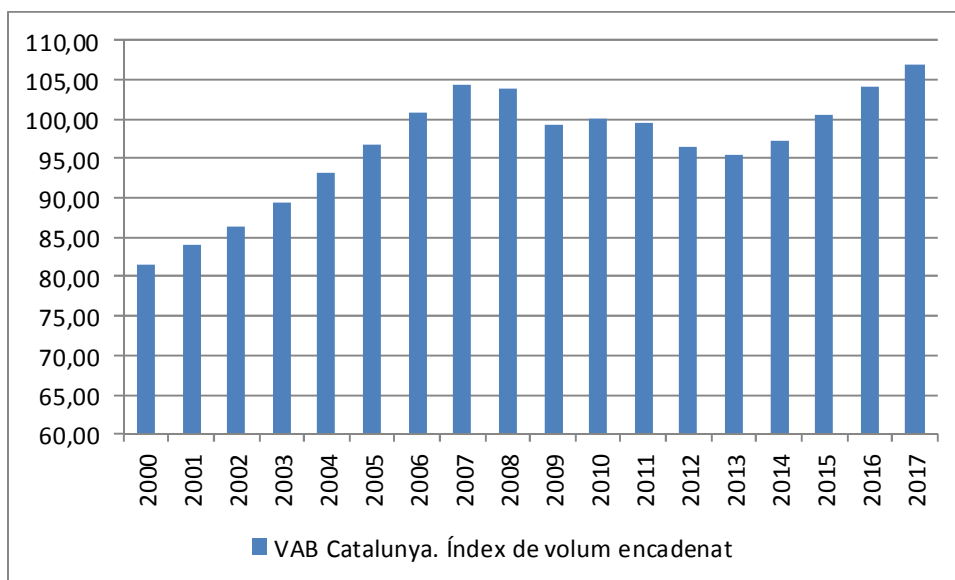
Índex

1	Introducció.....	3
2	Empreses	4
3	Ocupació	6
4	Productivitat.....	8
5	Distribució	13
	Resum executiu.....	18

1. Introducció

El període de 10 anys que va del 2007 al 2016 representa una dècada perduda per a l'economia catalana. El Gràfic 1 mostra l'evolució del PIB català al llarg de la dècada en dues etapes. Destaca, en primer lloc, la forta recessió registrada entre 2008 i 2013, que va situar el PIB gairebé 9 punts percentuals per sota del nivell del 2007. A partir del 2014 comença la recuperació, que es consolida el 2015 i el 2016, amb previsions de que l'any 2017 s'hagi superat, per primera vegada, el nivell de PIB assolit el 2007 (a preus constants).

Gràfic 1. VAB de Catalunya. Índex de volum encadenat

Font: Idescat

L'objectiu d'aquest treball és analitzar l'evolució del sector empresarial català al llarg d'aquest període de crisi i recuperació i, sobre la base d'aquesta anàlisi

(i) posar en valor la contribució que cal esperar d'aquest sector durant els propers anys a la creació d'ocupació, l'augment de la productivitat i la distribució de les rendes i la riquesa generades (en forma de salaris, beneficis i ingressos fiscals), i

(ii) contribuir a identificar les condicions que s'haurien de complir per fer possible aquesta contribució.

2. Empreses

La Taula 1, elaborada a partir de les dades que proporciona el DIRCE (Directorio Central de Empresas), publicat per l'INE, mostra l'evolució del teixit empresarial català durant el període de referència, per estrats d'assalariats, al llarg d'una dècada.

Taula 1. Empreses catalanes per estrats d'assalariats. 2008-2016

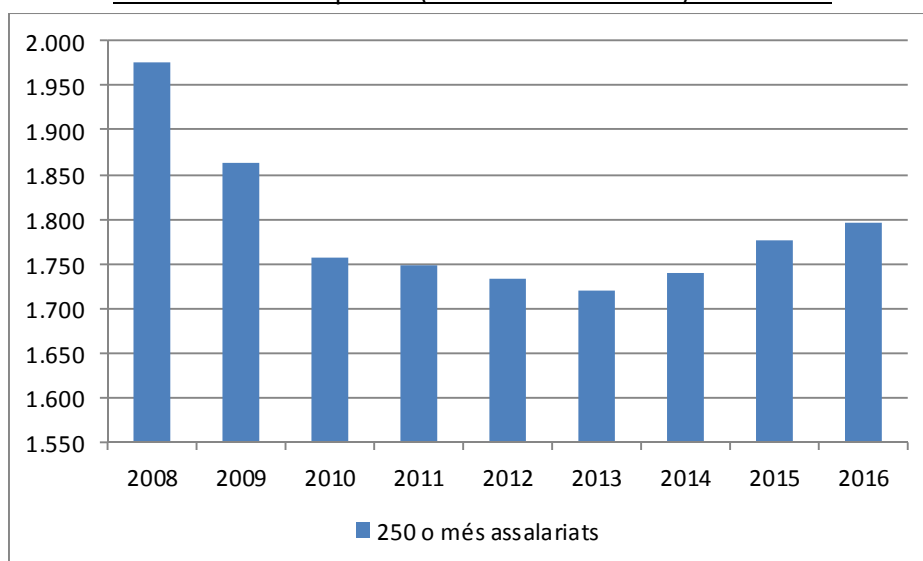
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Total	635.445	629.362	619.678	611.751	602.161	590.629	586.443	594.498	606.512
Sense assal. (0)	330.916	339.942	342.967	346.093	339.345	322.783	322.762	333.443	344.815
Amb assal.	304.529	289.420	276.711	265.658	262.816	267.846	263.681	261.055	261.697
De 1 a 9	260.999	248.727	240.429	230.539	229.583	236.266	233.319	230.236	229.644
De 10 a 49	34.835	32.351	28.498	27.417	25.702	24.295	23.329	23.603	24.597
De 50 a 249	6.720	6.478	6.027	5.954	5.799	5.564	5.294	5.439	5.660
De 10 a 249	41.555	38.829	34.525	33.371	31.501	29.859	28.623	29.042	30.257
250 o més assal.	1.975	1.864	1.757	1.748	1.732	1.721	1.739	1.777	1.796

Font: DIRCE (INE)

Entre l'1 de gener de 2008 i l'1 de gener de 2016 l'economia catalana ha perdut 42.832 empreses amb assalariats, passant de 304.529 empreses al principi del període a 261.697 al final –un 14,1 % menys. Amb algunes excepcions (2013 i 2016) el nombre total d'empreses amb assalariats s'ha reduït any rere any –malgrat la recuperació del nivell d'activitat experimentada a partir del 2014.

La destrucció de teixit empresarial ha estat relativament més intensa en el cas de les PIMES (entre 10 i 249 assalariats), amb una reducció del 27,2% (11.298 empreses menys). Les grans empreses (250 o més assal.) han disminuït un 9,1% (179 empreses menys) i les microempreses (d'1 a 9 assal.) un 12,0% (31.355 empreses menys).

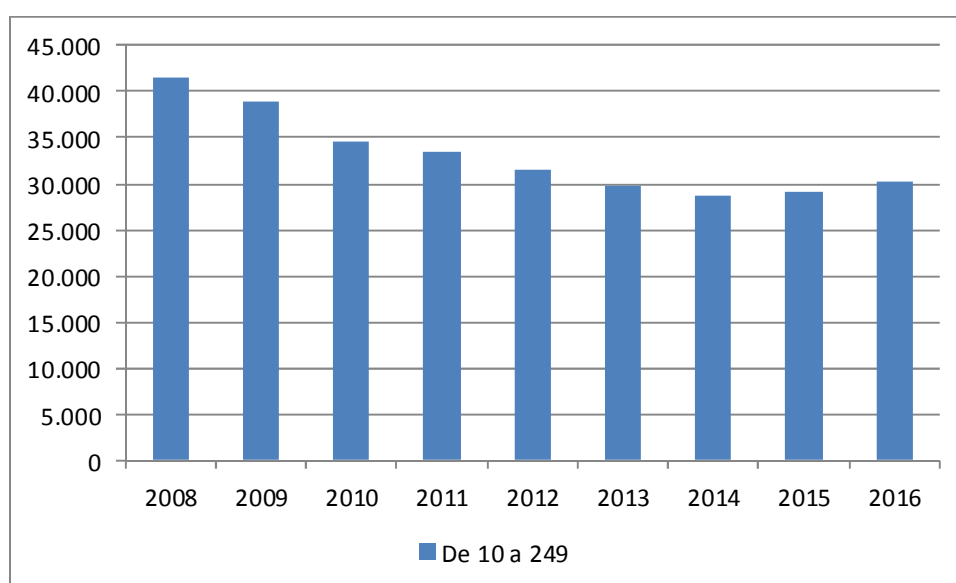
Gràfic 2. Grans empreses (250 o més assalariats). 2008-2016

Font: Elaboració pròpia a partir de DIRCE (INE)

Les grans empreses han estat les primeres en notar la recuperació, sumant 75 empreses més des del mínim assolit el 2013 (Gràfic 2). De fet, les grans empreses han augmentat el seu pes sobre el total amb assalariats entre 2008 (0,65%) i 2016 (0,69%). En el cas de les PIMES la recuperació es comença a notar només a partir del 2015 (Gràfic 3), mentre que el nombre total de microempreses ha continuat reduint-se entre 2014 i 2016 –després d'un augment puntual el 2013. A diferència de les grans, les PIMES han perdut pes sobre el total, passant del 13,6% el 2008 a l'11,6% el 2016.

Gràfic 3. PIMES (de 10 fins a 249 assalariats). 2008-2016

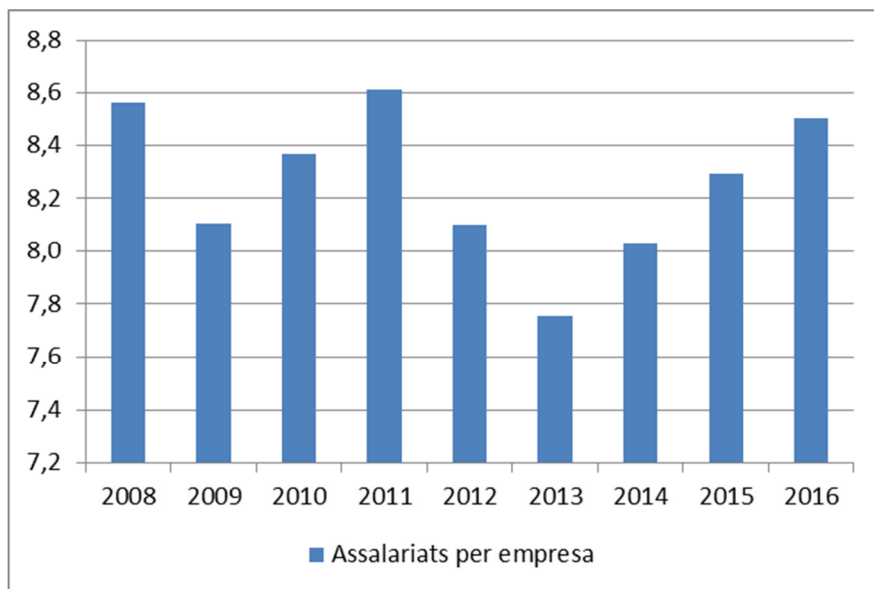

Font: DIRCE (INE)

El DIRCE no proporciona informació sobre el nombre d'assalariats de les empreses censades. No obstant, és possible fer una estimació dels assalariats ocupats al sector empresarial a partir de l'EPA (Enquesta de Població Activa), que proporciona dades fins al 2015 i distingeix la població assalariada per sector contractant: privat i públic (per a l'any 2016 el nombre d'assalariats s'estima a partir del creixement previst dels ocupats). Dividint el nombre d'assalariats contractats pel sector privat segons l'EPA (de 2008 a 2015 i estimació pròpia el 2016) pel nombre total d'empreses catalanes amb assalariats segons el DIRCE, obtenim una estimació de la dimensió empresarial mitjana a Catalunya (per a les empreses amb assalariats) i la seva evolució al llarg del període de referència (Gràfic 4). És important advertir que aquest concepte és diferent del de nombre d'ocupats per empresa, que és el quocient entre tots els ocupats (assalariats i no assalariats) i totes les empreses (amb assalariats i sense assalariats). La dimensió empresarial calculada segons aquest últim concepte tendeix a ser significativament més reduïda que la que es calcula a partir només dels assalariats.

Es pot observar com el nombre mitjà d'assalariats per empresa fluctua cíclicament al llarg del període: cau durant la fase recessiva des d'un màxim de 8,6 el 2008 fins un mínim de 7,8 el 2013 i es recupera parcialment durant la fase de recuperació entre 2014 i 2016, arribant als 8,5 assalariats per empresa aquest últim any –encara per sota del màxim del 2008. Per tant, no s'aprecia cap canvi estructural en la dimensió mitjana de l'empresa catalana al llarg de tot el període, que continua sent reduïda en comparació amb altres economies europees. Les fluctuacions cícliques observades reflecteixen l'ajustament de les plantilles als canvis en el grau d'utilització de la capacitat productiva i permeten predir la continuïtat d'aquest augment el 2017, a mesura que la recuperació es generalitzi.

Gràfic 4. Dimensió empresarial mitjana: nombre d'assalariats per empresa. 2008-2016

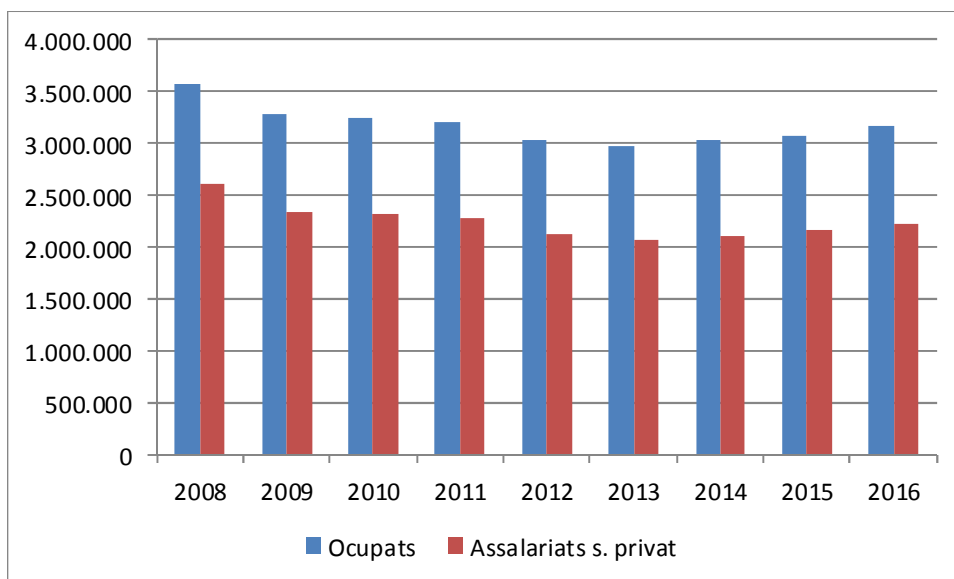
Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPA i el DIRCE (INE)

3. Ocupació

Entre 2008 i 2013, amb la crisi, es van perdre 611.700 llocs de treball a Catalunya, dels que el 86,7% van ser assalariats al sector empresarial privat –una proporció molt superior al 72,8% que representaven sobre el total d'ocupats el 2008. Entre 2013 i 2016 es va recuperar gairebé una tercera part dels llocs de treball perduts durant l'etapa anterior (194.276), dels que tres quartes parts (148.231, el 76,3%) van ser assalariats al sector empresarial –més en línia amb el seu pes sobre el total. En conjunt, el saldo net de l'ocupació al llarg de tot el període continua sent negatiu, amb

417.424 llocs de treball menys el 2016 en comparació amb el 2008, dels que el 91,5% (381.869) són llocs de treball assalariats al sector privat (Gràfic 5).

Gràfic 5. Ocupats totals i assalariats al sector privat. 2008-2016

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE)

En el futur, una recuperació sòlida i sostenible de l'activitat i de l'ocupació hauria d'estar liderada pel sector empresarial, en proporció al seu pes en el conjunt de l'economia. La creació d'ocupació assalariada al sector empresarial depèn de dos factors: (i) l'augment en el nombre d'empreses i (ii) l'augment de la dimensió empresarial (llocs de treballs assalariats per empresa).

Taula 2. Creació d'empreses, creació d'ocupació i reducció de l'atur

	Ocu. totals	Ass. s. emp.	Aturats	Actius	% Atur	Empreses	Dim. empresarial	G(L)
2015	3.077.700	2.165.400	703.100	3.780.800	18,6	261.055	8,5	
2016	3.163.876	2.226.031	598.020	3.761.896	15,9	261.697	8,7	0,028
2017	3.231.380	2.273.526	511.706	3.743.087	13,7	265.622	8,8	0,021
2018	3.300.181	2.321.933	424.190	3.724.371	11,4	269.607	8,8	0,021
2019	3.370.301	2.371.267	335.448	3.705.749	9,1	273.651	8,9	0,021
2020	3.441.764	2.421.548	245.456	3.687.220	6,7	277.756	8,9	0,021
Δ 2016-2020	277.889	195.516	-352.564	-74.676		16.059		

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPA i del DIRCE (INE)

La Taula 2 recull una possible resposta a la següent pregunta: quantes empreses s'haurien de crear per aconseguir reduir l'atur a Catalunya el 2020 a un nivell similar al registrat abans de la crisi (6,5% el quart trimestre de 2007)? (Suposant que la dimensió

empresarial augmenta moderadament, que la població activa es redueix també moderadament i que la proporció entre ocupats totals i assalariats al sector empresarial es manté constant.)

La primera columna començant per la dreta representa el nombre d'assalariats mitjans per empresa al llarg del període de referència. Per als anys 2015 i 2016 són els valors estimats anteriorment. Entre el 2017 i el 2020 se suposa que la dimensió mitjana per empresa creix en 0,05 punts anualment, la qual cosa implica superar els màxims del 2008 i assumir que ens els propers anys es donaran les condicions per un augment moderat de la dimensió empresarial a Catalunya –més en línia amb la mitjana dels països europeus més avançats. La hipòtesi utilitzada és que l'any 2020 la dimensió empresarial se situaria en 8,9 llocs de treball assalariats per empresa, en comparació amb els 8,7 estimats per al 2016.

La segona columna, també començant per la dreta, és el nombre d'empreses censades el 2015 i el 2016 i, a partir del 2017, l'estimació de l'estoc total empreses necessàries per aconseguir que la taxa d'atur se situï en el 6,7% el 2020. Tot assumint que les empreses existents augmenten cada any la seva dimensió en 0,05 assalariats per empresa i que el nombre d'empreses creix un 1,5% anual acumulatiu entre 2017 i 2020. En conjunt, al llarg dels propers quatre anys (incloent 2017) s'haurien de crear un total de 16.059 noves empreses a Catalunya (en termes nets) per aconseguir que el 2020 la taxa d'atur se situï en un nivell similar al d'abans de la crisi.

En total, es crearien 277.889 llocs de treball en aquest període de quatre anys (primera columna per l'esquerra), dels que gairebé tres quartes parts (195.516) els crearia el sector empresarial privat (segona columna). El nombre d'aturats (tercera columna) es reduiria en 352.564 persones i els actius en 74.676 –fonamentalment per raons demogràfiques i fent abstracció de possibles fluxos migratoris.

4. Productivitat

La creació d'ocupació, en sí mateixa, no ha de ser l'únic ni necessàriament el principal objectiu de la política econòmica. Durant la fase expansiva les economies catalana i espanyola varen crear més ocupació –en termes relatius– que qualsevol altre economia europea, i fins i tot quan es comparen els llocs de treball creats entre 2000 i 2016 la nostra economia supera en proporció la mitjana europea. No obstant, en termes de renda per càpita hem retrocedit en comparació amb la mitjana europea al llarg del mateix període.

Els resultats d'un sistema econòmic s'han de mesurar en termes de benestar social, que al seu torn depèn de dos factors fonamentals (en termes estrictament econòmics): la renda per càpita mitjana (eficiència) i la distribució d'aquesta renda entre el conjunt de la població (equitat). La nostra economia ha registrat durant les últimes dues dècades una extraordinària expansió del nombre de treballadors en nivell absolut –en gran part immigrants. Però tant el ritme d'augment de la renda per càpita com el grau d'equitat en la distribució d'aquesta renda han empitjorat progressivament.

La renda per càpita, al seu torn, és el resultat de dos factors complementaris: la taxa d'ocupació (nombre de persones ocupades com a proporció de la població en edat de treballar) i la productivitat per persona ocupada (el valor afegit brut a preus constants per persona ocupada).

Gràfic 6. VAB per persona ocupada. Total i sector privat (euros de 2010 per ocupat)

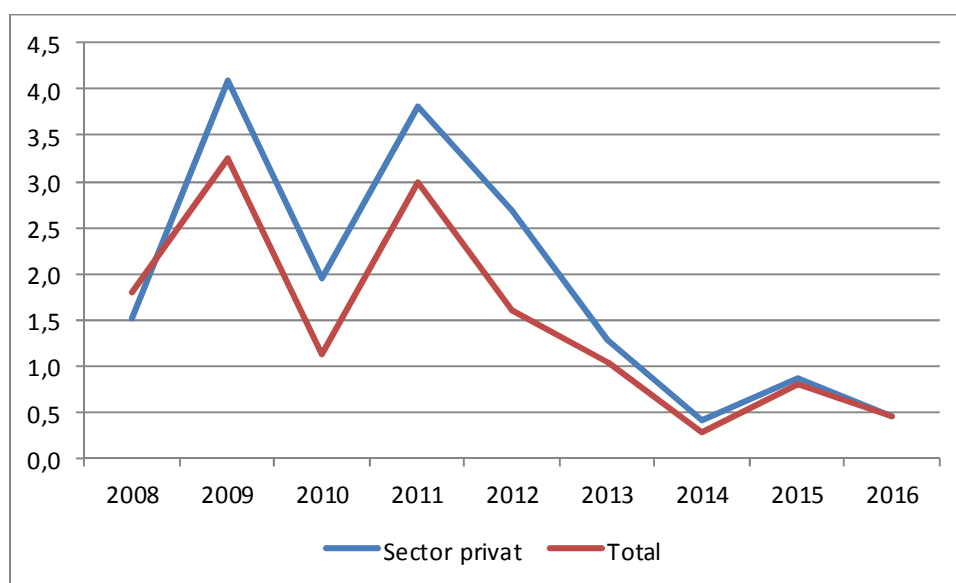
Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat i AMECO. Estimacions pròpies per al 2016

Per aproximar el nivell i l'evolució de la productivitat al sector empresarial de l'economia catalana s'han utilitzat les dades que proporciona Idescat sobre VAB i llocs de treball per grans sectors econòmics¹. Per construir una sèrie de VAB (a preus constants) per persona ocupada al sector privat s'han deduït dels valors totals del VAB i dels llocs de treball al conjunt de l'economia catalana els valors corresponents als

¹ Cal tenir en compte que les dades d'ocupats i assalariats en termes de comptabilitat nacional difereixen, per diferents raons, de les dades que proporciona l'EPA, que han estat les utilitzades a les taules anteriors.

sectors “administració pública, sanitat, educació i serveis socials” i “serveis a les llars”². Per obtenir els valors a preus constants s’ha utilitzat el deflactor del PIB espanyol segons la base de dades AMECO (Comissió Europea). El resultat d’aquest càlcul es pot observar al Gràfic 6, que compara els nivells de VAB (a preus de 2010) per ocupat al sector privat i al conjunt de l’economia catalana, entre 2007 i 2016. Es poden observar dos trets principals. En primer lloc, un diferencial persistent entre la mitjana del conjunt de l’economia i la del sector privat, en favor d’aquest últim. I, en segon lloc, dues etapes clarament diferenciades: una primera amb un intens augment de la productivitat (entre 2008 i 2012) i una segona amb creixements més moderats. En conjunt, entre 2007 i 2016 el VAB per ocupat al sector privat de l’economia catalana ha passat de 53.287 euros a 63.066 euros (de 2010) –el que representa un augment acumulat d’un 18,4%.

Gràfic 7. VAB per persona ocupada. Total i sector privat (taxes de variació)

Font: Elaboració pròpia a partir d’Idescat i AMECO. Estimacions pròpies per al 2016

El Gràfic 7 mostra les mateixes variables que l’anterior, expressades en taxes de variació. La principal raó que explica el ràpid creixement de la productivitat al sector empresarial durant la fase recessiva té a veure principalment amb la destrucció de teixit empresarial i de llocs de treball relativament menys productius, la qual cosa fa caure el denominador de la ràtio que expressa la productivitat (els ocupats) més que el numerador (el VAB a preus constants). A mesura que la destrucció dona pas a la

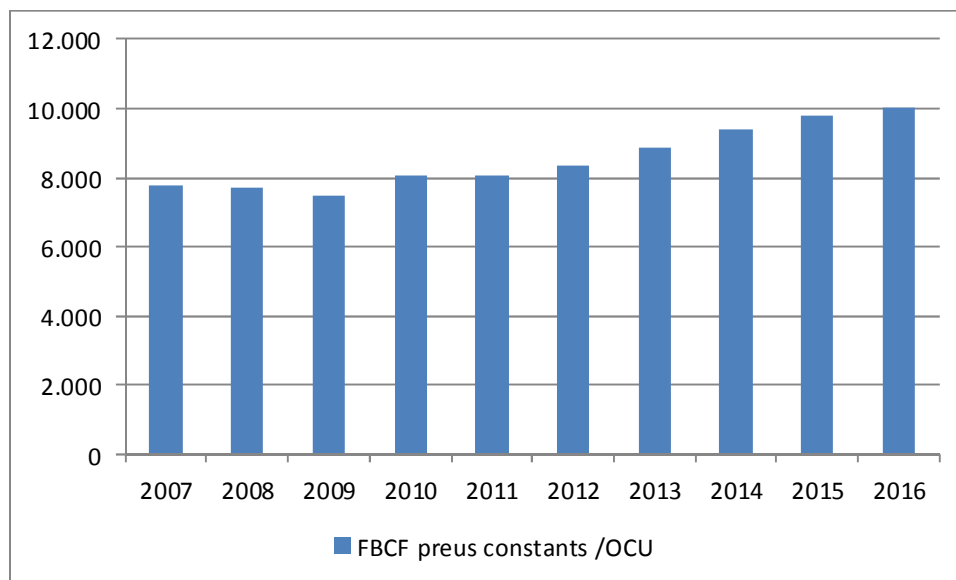
² La raó per excloure aquests sectors és que majoritàriament representen ocupats al sector públic i de servei domèstic ocupats per les llars –tot i que una part de la sanitat i de l’educació a Catalunya correspon a empreses privades.

regeneració del teixit empresarial amb creació d'ocupació aquest efecte estadístic desapareix.

A partir del 2014 la productivitat creix a ritmes més sostenibles, d'un 0,6% de mitjana, compatibles amb augments de l'ocupació superiors al 2%. Amb una població estacionària o moderadament decreixent i un augment de la taxa d'ocupació a l'entorn del 2,1% anual, un creixement mitjà de la productivitat del 0,4% seria suficient per garantir augments en la renda per càpita a l'entorn del 2,5% anual acumulatiu durant els propers quatre anys –uns valors que, sostinguts en el temps, ens permetrien tornar a convergir cap al nivell de vida dels països europeus més avançats.

La qüestió és quines són les condicions que haurien de donar-se per fer compatibles creixements de la productivitat del 0,4% i de l'ocupació del 2,1% al llarg dels propers anys. Una primera condició és un entorn exterior favorable –demanda mundial, tipus d'interès, tipus de canvi i preus de les matèries primeres– sobre el que no tenim control. Però hi ha un conjunt de factors no menys importants que sí depenen de les nostres decisions, tant per part del sector privat com del sector públic.

Gràfic 8. Inversió productiva per persona ocupada. Euros de 2010

Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat i AMECO. Estimacions pròpies per al 2016

Un d'aquests factors és la quantitat i la qualitat de la inversió productiva per persona ocupada. El Gràfic 8 aproxima aquest variable dividint la formació bruta de capital en béns d'equipament al conjunt de l'economia catalana, deflactada a preus de 2010, pel nombre d'ocupats al sector privat estimat anteriorment. Entre 2007 i 2009, amb l'esclat de la crisi, aquest valor va disminuir, amb la inversió productiva (béns

d'equipament) reduint-se més ràpidament que l'ocupació. En canvi, a partir de 2010 s'observa un canvi de tendència que anticipa clarament la recuperació posterior. Durant 2010 i 2011 els augments són moderats, però a partir de 2012 passen a ser prou significatius, implicant caigudes de la inversió inferiors a la destrucció d'ocupació. I a partir del 2014, amb la recuperació, la inversió creix amb més força que l'ocupació. Per al conjunt del període, la inversió productiva per ocupat al sector privat ha passat de 7.758 euros el 2007 a 10.019 euros (de 2010) el 2016: un augment acumulat del 29,1%, superior al de la productivitat.

La Taula 3 respon la pregunta de quan hauria d'invertir el sector empresarial en actius productius³ durant els propers quatre anys (2017-2020) per sostenir un creixement mitjà de la productivitat per ocupat del 0,4% cada un dels anys –suposant que el nombre d'ocupats al sector privat creix al mateix ritme que el creixement projectat per als assalariats privats a la Taula 2 (2,1%) i que els augments de la productivitat requereixen augments proporcionals de la inversió productiva per ocupat al sector privat. (Totes les magnituds monetàries estan expressades en euros constants de 2010.)

Taula 3. Inversió productiva i creixement de la productivitat

	Inv. Prod.	IP / OCU	Ocu. s. privat	G(L)	G(Y/L)	G
2015	26.038,7	9.788	2.660.348			
2016	27.399,5	10.019	2.734.838	0,028		
2017	28.086,8	10.059	2.792.269	0,021	0,004	0,025
2018	28.791,3	10.099	2.850.907	0,021	0,004	0,025
2019	29.513,5	10.139	2.910.776	0,021	0,004	0,025
2020	30.253,8	10.180	2.971.902	0,021	0,004	0,025
2016-2020	116.645					

Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat i AMECO

Les tres columnes de l'esquerra representen les taxes de creixement en volum del VAB empresarial (G), de la productivitat per ocupat al sector empresarial (G(Y/L)) i del creixement del nombre d'ocupats total al sector privat (G(L)). La quarta columna començant per la dreta són els ocupats al sector privat en termes de comptabilitat nacional, en línia amb les projeccions de la Taula 2, i la tercera la inversió productiva per lloc de treball al sector privat, assumint un creixement anual del 0,4%, igual al de la productivitat. El resultat final d'aquestes projeccions es resumeix a la segona columna, que recull la inversió productiva (béns d'equipament) que hauria de realitzar el sector

³ Inclou només la inversió en béns d'equipament i no té en compte la inversió productiva en construcció (plantes productives, oficines, hotels, etc.), que per a Catalunya no és possible separar de la residencial.

empresarial català al llarg dels propers quatre anys per aconseguir, a la vegada, reduir la taxa d'atur per sota del 7% i consolidar augments moderats però sostinguts de la productivitat. En conjunt, al llarg del període 2017-2020 el sector empresarial català hauria d'invertir un total acumulat de 116.645 milions d'euros (a preus de 2010), més de la meitat del PIB català de 2010.

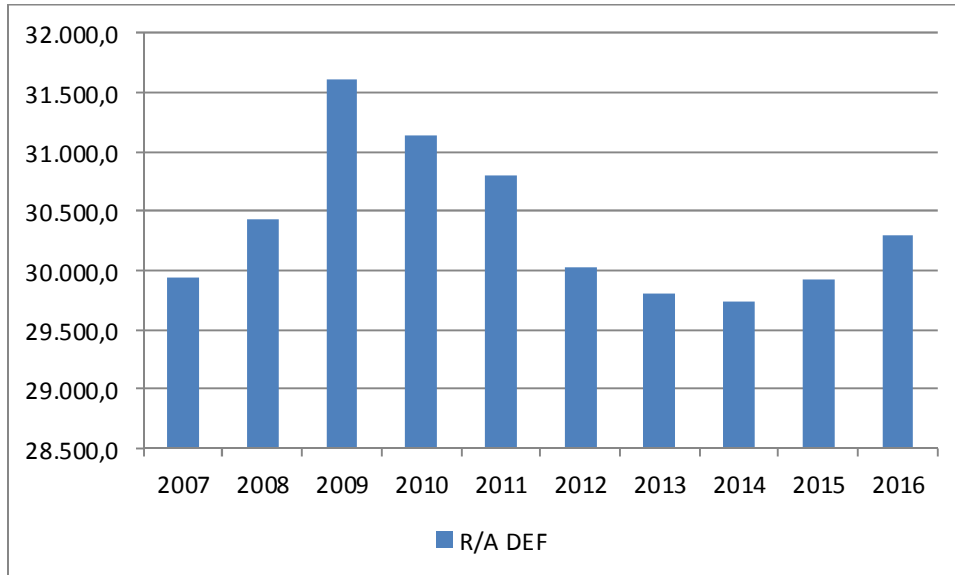
La inversió en actius productius per part del sector empresarial és només un dels factors que determinen el creixement de la productivitat. Hi ha altres tant o més importants, com la formació, la innovació (R+D+i), la gestió i organització empresarial i les condicions d'entorn (infraestructures, marc institucional, regulacions). La política econòmica dels propers anys hauria de potenciar tots aquests factors i facilitar les condicions per a què les empreses establertes a Catalunya i les que decideixin invertir al país al llarg dels propers anys facin un esforç inversor de la magnitud estimada a la Taula 3 –i que aquest esforç inversor es tradueixi efectivament en augments sostinguts de la productivitat. En aquest sentit, un aspecte important és eliminar les barreres de tipus normatiu (fiscal, laboral, administratiu) que dificulten que les nostres empreses puguin guanyar dimensió i aprofitar les economies d'escala per augmentar la productivitat.

5. Distribució

Juntament amb la taxa d'ocupació i la productivitat, que són els principals determinants directes de la generació de riquesa, cal preguntar-se sobre la distribució de les rendes generades –tant pel que fa a l'evolució registrada la dècada anterior com la que es pot esperar al llarg dels propers anys. El [Gràfic 9](#) recull una estimació de l'evolució de la remuneració per assalariat al sector privat de l'economia catalana, en termes reals (a preus de 2010) entre 2007 i 2016.

Per construir aquesta sèrie s'han utilitzat els comptes anuals de l'economia catalana per als anys 2007 a 2013. Com a l'apartat anterior, s'ha estimat la remuneració dels assalariats i el nombre d'assalariats del sector privat deduint dels totals els valors corresponents als sectors “administració pública, sanitat, educació i serveis socials” i “serveis a les llars”. La remuneració per assalariat al sector privat en termes reals es calcula com el quocient entre la remuneració dels assalariats i el nombre d'assalariats estimats per al sector privat, dividit pel deflactor del consum privat (per Espanya, segons AMECO), entre 2007 i 2013. Entre 2014 i 2016 s'ha fet una estimació a partir de les taxes de variació proporcionades per AMECO per a la remuneració real per assalariat a l'economia espanyola.

Gràfic 9. Remuneració real per assalariat. Euros de 2010

Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat i AMECO

S'observen tres períodes clarament diferenciats. Un primer període, de 2007 a 2009, en el que els salaris reals al sector privat van continuar creixent a un ritme molt elevat, malgrat la crisi (un 5,6% acumulat). Aquest creixement accelerat es reverteix entre 2010 i 2014, fins situar el salari real aquest últim any un -0,7% per sota del valor absolut el 2007. A partir del 2015 i 2016 les estimacions d'AMECO per al conjunt de l'economia espanyola apunten a una recuperació dels salaris reals, fins superar el 2016 els nivells del 2007 (en un 1,1%). En conclusió: l'augment de la productivitat registrat al sector privat català al llarg del període 2007-2016 no s'ha traduït encara en un augment dels salaris reals proporcional. Per altra banda, el moderat augment dels salaris reals, combinat amb el notable augment de la productivitat, ha fet disminuir els costos laborals unitaris i ha millorat significativament la competitivitat empresarial, el que ha permès que el sector exterior actués com a palanca del creixement, impulsant decisivament la recuperació.

De cara als propers anys cal fer compatible un triple objectiu: preservar la competitivitat empresarial enfront l'exterior, continuar augmentant la taxa d'ocupació i distribuir equitativament els fruits del creixement amb un augment dels salaris reals compassat amb la productivitat. La [Taula 4](#) presenta un escenari per als propers anys en el què la remuneració real per assalariat al sector privat creix amb la productivitat projectada a la Taula 3 (0,4%) i amb el nombre d'assalariats de la Taula 2 (2,1%). El resultat és un augment acumulat dels salaris reals del 1,2% entre 2017 i 2020 que, sumat a un augment projectat del nombre d'assalariats del 7,7%, implicaria un

creixement acumulat de la massa salarial en termes reals (preus de 2010) del 8,9% acumulat durant els quatre anys del període de referència.

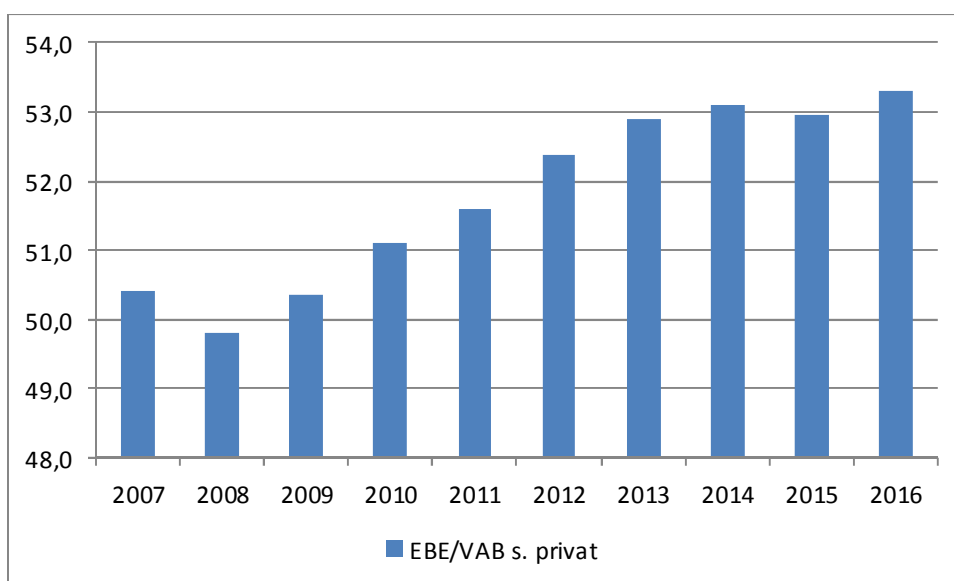
Taula 4. Massa salarial (RAS), milions € 2010 / Salari (R/AS), € 2010 / Assalariats (AS), milers

	RAS, s. privat	R/AS DEF	AS, s. privat
2015	73.048,9	29.916,3	2.442
2016	76.033,0	30.290,2	2.510
2017	77.940,2	30.411,4	2.563
2018	79.895,2	30.533,0	2.617
2019	81.899,3	30.655,1	2.672
2020	83.953,7	30.777,8	2.728
% 2016-2020	7,7	1,2	6,4
T 2016-2020	6.013,5	366,4	164,9

Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat i AMECO

La contrapartida al descens dels costos laborals unitaris reals ha estat una millora dels marges empresarials. El Gràfic 10 recull una aproximació a l'evolució dels marges al sector privat a Catalunya entre 2007 i 2013, deduït de l'EBE (Excedent Brut d'Explotació) i del VAB totals els valors corresponents als sectors "administració pública..." i "serveis a les llars", i utilitzant el resultat per calcular la ràtio EBE/VAB del sector privat. Entre 2014 i 2016 són estimacions a partir de les dades d'Espanya.

Gràfic 10. EBE/VAB sector privat. Catalunya

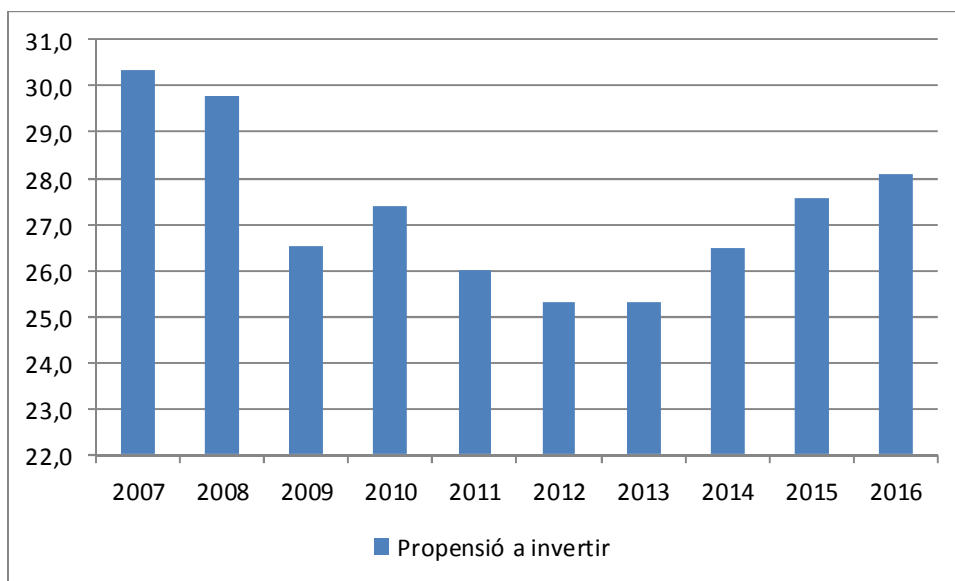

Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat i AMECO

Cal advertir que dins del concepte d'EBE s'inclouen les anomenades rendes mixtes corresponents als treballadors i empresaris autònoms i, per tant, el valor representat al gràfic sobre-estima els marges de benefici del sector empresarial. Tot i així, els valors obtinguts aproximen les tendències de fons i ens permeten observar una primera etapa de recomposició dels marges empresarials des dels mínims de 2008 fins al 2013, seguida d'una certa estabilització a partir del 2014.

La següent qüestió a plantejar-se és com s'ha utilitzat aquesta millora dels marges i, en particular, en quina mesura ha servit per augmentar la inversió productiva. Per respondre aquesta qüestió el Gràfic 11 mostra la proporció que representa la inversió productiva (formació bruta de capital fix en béns d'equipament) sobre l'EBE del sector privat calculat d'acord amb els paràmetres anteriors.

Gràfic 11. Propensió a invertir (Inversió productiva/EBE). Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir d'Idescat i AMECO

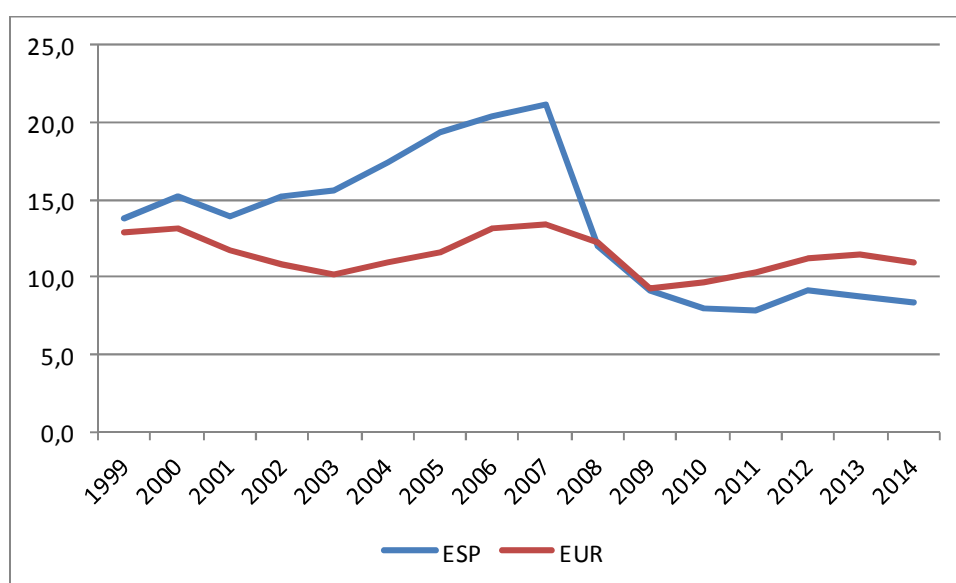
Després d'una etapa de contracció en la propensió a invertir, coincidint amb la crisi, s'observa com a partir del 2014 la inversió productiva creix amb més intensitat que els excedents empresarials. És a dir: amb la recuperació les empreses catalanes dediquen una proporció creixent dels seus beneficis a la inversió, traduint la millora dels marges en una expansió de la capacitat productiva, que al seu torn permet posar les bases per generar més i millor ocupació.

Finalment, cal fer esment a la contribució del sector empresarial als ingressos fiscals, que es produeix per diverses vies. En aquest treball ens limitarem a analitzar els ingressos fiscals derivats de la imposició directa sobre la renda i la riquesa empresarials

(fonamentalment l'Impost de Societats, incloent l'efecte de la deduccions), utilitzant estimacions de la Comissió Europea (base AMECO) per als sectors corporatius espanyol i europeu (a falta d'informació comparativa homogènia per a Catalunya).

El Gràfic 12 mostra l'evolució dels ingressos fiscals per aquest concepte com a percentatge dels beneficis bruts (EBE), per a les empreses espanyoles, en comparació amb la mitjana de les empreses de la zona euro, des de l'any 1999 al 2014.

Gràfic 12. % Imposició directa corporacions / EBE. Espanya vs. UEM

Font: Elaboració pròpia a partir d'AMECO

Es pot observar clarament la forta component cíclica d'aquests ingressos, molt lligats als beneficis empresarials, que són per naturalesa volàtils. Durant la fase expansiva el fort creixement dels beneficis es va traduir en una aportació de les empreses espanyoles a la recaptació fiscal més elevada que la mitjana europea. Amb la crisi, que va afectar amb més intensitat les nostres empreses, aquesta situació es va revertir, però cap al final de la sèrie s'aprecia una certa convergència. És a dir: malgrat les diferències en tipus nominals i criteris per aplicar deduccions entre els diferents països europeus, la realitat és que la recaptació a Espanya (com a proporció dels excedents empresarials) és similar a la mitjana europea (8,4 respecte de 10,9 en percentatge de l'EBE). En termes absoluts, els ingressos per aquest concepte registrats el 2014 a Espanya (abans de la última reforma que afecta a l'Impost de Societats) es van situar a l'entorn dels 21.000 milions d'euros. Durant 2014 la recaptació per l'Impost de Societats a Catalunya va ser d'uns 4.500 milions (més d'un 21% del total).

RESUM EXECUTIU

L'objectiu del treball és analitzar **l'evolució del sector empresarial català al llarg del període de crisi i recuperació 2007-2016** i, sobre la base d'aquesta anàlisi,

- (i) posar en valor la contribució que cal esperar d'aquest sector durant els propers anys a la **creació d'ocupació**, **l'augment de la productivitat** i la **distribució de les rendes** i la riquesa generades (en forma de salaris, beneficis i ingressos fiscals), i
- (ii) contribuir a identificar les **condicions que s'haurien de complir** per fer possible aquesta contribució.

A continuació es resumeixen les **principals conclusions** del treball:

TEIXIT EMPRESARIAL

- **Entre l'1 de gener de 2008 i l'1 de gener de 2016 l'economia catalana ha perdut 42.832 empreses amb assalariats**, passant de 304.529 empreses al principi del període a 261.697 al final –un 14,1 % menys.
- **La destrucció de teixit empresarial ha estat relativament més intensa en el cas de les PIMES** (entre 10 i 249 assalariats), amb una reducció del 27,2%. Les grans empreses (250 o més assalariats) han disminuït un 9,1% (179 empreses menys) i les microempreses (d'1 a 9 assalariats) un 12,0%.
- **Les gran empreses han estat les primeres en notar la recuperació**, amb 75 noves empreses amb 250 o més assalariats des del mínim assolit el 2013, fins un total de 1.796 el 2016. En el cas de les PIMES la recuperació es comença a notar només a partir del 2015, mentre que el nombre total de microempreses continua reduint-se.
- El nombre mitjà d'assalariats per empresa (estimació pròpia) tendeix a fluctuar cíclicament al llarg del període: cau en la fase recessiva des d'un màxim de 8,6 el 2008 fins un mínim de 7,8 el 2013 i es recupera parcialment durant la fase de recuperació entre 2014 i 2016, arribant als **8,5 assalariats per empresa aquest últim any** –encara per sota del màxim del 2008. Per tant, **no s'aprecia un canvi estructural en la dimensió mitjana de l'empresa catalana al llarg de tot el període**.

- Cal tenir en compte que el concepte de dimensió utilitzat en aquest estudi és **diferent del de nombre d'ocupats per empresa**, que és el quocient entre tots els ocupats (assalariats i no assalariats) i totes les empreses (amb assalariats i sense assalariats). La dimensió empresarial calculada segons aquest últim concepte tendeix a ser significativament més reduïda que la que es calcula a partir només dels assalariats.

OCUPACIÓ

- Entre 2008 i 2013 es van perdre 611.700 llocs de treball a Catalunya (EPA), dels que **el 86,7% van ser assalariats al sector empresarial privat** –una proporció molt superior al 72,8% que representaven sobre el total d'ocupats el 2008.
- Entre 2013 i 2016 es va recuperar gairebé una tercera part dels llocs de treball perduts durant l'etapa anterior (194.276), dels que **tres quartes parts (148.231, el 76,3%) van ser assalariats al sector empresarial**.
- En conjunt, el saldo net de l'ocupació al llarg de tot el període continua sent negatiu, amb 417.424 llocs de treball menys el 2016 en comparació amb el 2008, dels que **el 91,5% (381.869) són llocs de treball assalariats al sector privat**.
- Amb perspectiva de futur, la primera condició per crear ocupació és crear noves empreses i augmentar la dimensió mitjana de les ja existents. Es calcula que **per reduir la taxa d'atur a Catalunya el 2020 per sota del 7% (un nivell similar al d'abans de la crisi) s'haurien de crear unes 16.000 noves empreses**, el que representa un augment de l'estoc d'empreses de l'1,5% anual acumulatiu entre 2017 i 2020 –i al mateix temps augmentar la dimensió empresarial mitjana de 8,7 a 8,9 assalariats al llarg del període.

PRODUCTIVITAT

- Entre 2007 i 2016 el VAB per ocupat al sector privat de l'economia catalana ha passat de 53.287 euros a 63.066 euros (de 2010) –el que representa un **augment acumulat d'un 18,4%**.

- S'observen **dues etapes** clarament diferenciades: una primera amb un augment intens de la productivitat (entre 2008 i 2012) i una segona amb creixements més moderats (2013 en endavant).
- Un dels factors que incideixen en el creixement de la productivitat és la **inversió productiva (del sector empresarial) per persona ocupada**. Entre 2007 i 2009, amb l'esclat de la crisi, aquest valor va disminuir, ja que la inversió es va reduir més ràpidament que l'ocupació. Però a partir de 2010 s'observa un canvi positiu de tendència que anticipa clarament la recuperació posterior.
- Per al conjunt del període, la inversió productiva per ocupat al sector privat ha passat de 7.758 euros el 2007 a 10.019 euros (de 2010) el 2016: un **augment acumulat del 29,1%**, superior al de la productivitat.
- Es calcula que **al llarg del període 2017-2020** el sector empresarial català hauria d'invertir un **total acumulat d'uns 116.000 milions d'euros (a preus de 2010)**, més de la meitat del PIB català de 2010, per sostenir un **creixement mitjà de la productivitat per ocupat del 0,4%** cada un dels anys –compatible amb un augment de l'ocupació del 2,1% anual.
- Altres factors tant o més importants que determinen la productivitat són la formació, la **innovació (R+D+i)**, la **gestió i organització empresarial i les condicions d'entorn (infraestructures, marc institucional, regulacions)**. La política econòmica dels propers anys hauria de **potenciar tots aquests factors i facilitar les condicions** per a què les empreses establertes a Catalunya i les que decideixin invertir al país al llarg dels propers anys facin un esforç inversor de la magnitud estimada –i que aquest esforç inversor es tradueixi efectivament en augments sostinguts de la productivitat.
- Un aspecte especialment important per augmentar la productivitat al sector empresarial és **eliminar les barreres de tipus normatiu (fiscal, laboral, administratiu) que dificulten que les nostres empreses puguin guanyar dimensió** i aprofitar les economies d'escala per augmentar la productivitat.

DISTRIBUCIÓ

- L'augment de la productivitat registrat al sector privat català al llarg del període 2007-2016 **no s'ha traduït encara en un augment proporcional dels salaris reals**. Per altra banda, l'evolució continguda dels salaris reals en el conjunt del

període, combinada amb el notable augment de la productivitat, ha frenat el creixement dels costos laborals unitaris, contribuint decisivament a **millorar la competitivitat** de l'economia catalana i a impulsar la recuperació.

- A partir del 2015 i 2016 les estimacions de la Comissió Europea pel conjunt de l'economia espanyola apunten a una recuperació dels salaris reals, fins **superar el 2016 els nivells del 2007** (en un 1,1%).
- De cara als propers anys es planteja un escenari que faci compatible un **triple objectiu**: preservar la competitivitat empresarial enfront l'exterior, continuar augmentant la taxa d'ocupació i distribuir equitativament els fruits del creixement amb un **augment dels salaris reals compassat amb la productivitat**.
- Pel que fa als **marges empresarials**, s'observa una primera etapa de recomposició fins al 2013, des dels mínims assolits el 2008, seguida d'una certa **estabilització a partir del 2014**.
- Amb la recuperació les empreses catalanes dediquen una proporció creixent dels seus beneficis a la inversió, **traduint la millora dels marges en una expansió i modernització de la capacitat productiva**, que al seu torn permetrà posar les bases per generar més i millor ocupació.
- A partir de dades de la Comissió Europea que permeten comparar els sectors empresarials dels diferent països europeus, es pot observar força similitud entre **Espanya i la mitjana europea en la imposició directa sobre la renda i la riquesa empresarials (fonamentalment l'Impost de Societats), mesurada com a percentatge dels excedents empresarials bruts**.
- En termes absoluts, els ingressos fiscals per aquest concepte a Espanya segons estimacions de la Comissió Europea per al 2014 (abans de la última reforma de l'Impost de Societats) es van situar a l'entorn dels 21.000 milions d'euros. Durant el mateix any **la recaptació per l'Impost de Societats a Catalunya va ser d'uns 4.500 milions (més d'un 21% del total)**.